

مرصع عالی که در کتیبه آنها روی متن زر بسرخی بخط رقاع عنوان مقدمه
و دیوان نوشته شده است - ۶۳۳ صفحه ۲ هر صفحه ۱۷ سطر ۲ هر سطر
یک بیت ۷۰ میلیمتر - خط نستعلیق شکسته نیمه دانگک خوش -
عبارات عربی بنسخ کتابت عالی - رقم عبدالجواد - تاریخ تحریر سال
۱۲۶۱ (شماره ۵۷۳)

این نسخه نیز مانند نسخه شماره ۵۷۰ مشتمل بر مقدمه مشهور
و اشعار خارج از متن و متن دیوان است و ظاهراً هر دو از روی نسخه
واحد استنساخ شده است. بعلاوه در پایان متن دیوان مثنوی روشنائی
نامه را دارد که فقط انتخابی از اصل در حدود ۲۲ دارد .
آغاز و پایان مقدمه و آغاز اشعار خارج از متن (مانند نسخه پیش)
پایان اشعار خارج از متن :

« تا در صفتیم در معاتیم همه چون رفت صفت همه حیاتیم همه
در عهد دولت اعلیحضرت [ناصرالدین شاه]
حسب الاشارات محمد علی بیگ که این اکرم حاجی بیژن خان
بمنصب نظارت اعلیحضرت شهریاری مفتخر و بکمالات معنوی و صوری
مشهر در فن خط نستعلیق فرید و بیایه عماد رسیده است - این
بنده خاکسار عبدالجواد بتحریر دیوان حکیم ناصر خسرو ... پرداخت
..... و کان الفراغ عن تحریره شهر ذی الحجة الحرام ۱۲۶۱ . »
آغاز روشنائی نامه

« چرا گوئی زر و نعل و جواهر ز خاک و سنگ و آب او کرد ظاهر »
پایان روشنائی نامه :

« همه یار تو از بهر تراشند بی لقمه هوا دار تو باشند »
در حدود سال ۱۲۶۳ نسخه در تملک سید عیسی نامی بوده
و بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته است .

(۳۱۳)

ناصر خسرو

باندازه ۱۷۰ x ۲۶۷ - جلد تیماج ساده دولایی ، ابره خنایی ،
سجاف و اندرون مشکی - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن فرنگی گلی
اقشان ، حاشیه زنگاری جدول و کمندوزین - یک سرلوح مذهب مرصع
متوسط - ۹ صفحه - هر صفحه ۹ سطر ، هر سطر یک بیت ۸۵ میلمتر
خط نستعلیق دو دانگ خوش - رقم عبدالله قاجار - تاریخ تحریر سال
۱۳۷۴ (شماره ۶۶)

آغاز

« بنام کردگار پاک داور که هست از وهم و عقل و فکر برتره »
پایان :

« شهر روشنائی نامه نامش خرد را روشنائی از کلامش »
« تمت الرسالة الشریفة الموسوم به روشنائی نامه من کلام
ملك الکلام خلاصه اولاد النبی علیه السلام امیر سید ناصر خسرو قدس الله
سره العزیز فی عشر اوسط ذی قعدة الحرام سنه یکهزار و دو بیست و هفتاد
و چهار ، بنده درگاه خلائق امید گاه و خانه زاد شاهنشاه جمجاه دین پناه
المفتیر الحقیق المذنب الراجی المعاصی غلام حسین ابن ملک ایرج قاجار . »
بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته بالای صفحه اول مهر
او را دارد .

(۳۱۴)

دین افان

لاسعی (ابوالحسن بن محمد بن اسمعیل جرجانی)

(م ، ۴۵۰)

باندازه ۱۱۵ x ۲۰۰ - جلد تیماج ساده بغدادی سرخ - کاغذ

ترمه جدول و کمند زرین بین السطور و مصراعها طلا اندازی - سر فصلها
 طلا کشیده و جای عنوانها خالی است - دو صفحه اول متن و حاشیه
 پخته اندازی مذهب عالی - یک سر لوح مذهب لاجوردی عالی - ۵۳
 صفحه ، هر صفحه ۱۴ سطر یک بیت ۶۵ میایمتر - خط شکسته نستعلیق
 کتابت عالی - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۱۲۷۷ (شماره ۲۸۶۴)
 آغاز :

« در جویبارها که نوشت این نگارها
 کایدون پراز نگار شد این جویبارها »
 پایان :

« آن سخنها که میان من و آن غالیه زلف
 بزبان بودی اکنون بر من است و بهام »
 « آنچه بنظر رسید از دیوان قصاید اقصی المتقدسین استاد سخن
 حکیم لامعی بکر آبادی که یکی از قراء گرگانست و السلام علیکم .
 بتاریخ شهر رجب از رجب من شهر سنه ۱۲۷۷ .
 نسخه از تحویلات سرایدار خانه است .

(۳۱۵)

لامعی جرجانی

باندازه ۱۳۰ × ۲۱۵ - جلد میشن زرد حاشیه منگنه روسی نه
 علامت سلطنتی تزارها بجای ترنج منگنه مذهب شده است ، اندرون صاف
 سورمه ای سبزه ای تیماج منگنه مذهب - کاغذ فرنگی نخودی جدول
 زرین - یک سر لوح اکلیلی متوسط که در میان آن عنوان کتاب و جمله
 نوشته شده است - ۷ صفحه ، هر صفحه ۱۰ سطر ، هر سطر یک بیت

۸۰ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت جلی متوسط - رقم هفایستدالله و تاریخ
تحریر سال ۱۲۹۷. (شماره ۴۹۸۵)
آغاز :

« هر روز دلبرم سخن دلبر آورد تا مر مرا بدان سخن از دل بر آورد »
پایان :

« هست آن همه بنداری فهرست محیطی

هست این همه گوئی صفت و صورت ارتنگ »

« بر حسب امر ولیعهد کیوان مهد دولت علیه ایران

صورت اتمام پذیرفت ، دیوان قصاید حکیم لامعی جرجانی علیه الرحمه
کمتر اقل چاکران آستانه مبارکه عنایت الله کاتب مخصوص کتابخانه
مبارکه سنه ۱۲۹۷

سال ۱۳۲۲ از عرض گذشته است .

(۳۱۶)

لامعی جرجانی

باندازه ۱۰۰ × ۱۷۵ - جلد تیماج ماشی داده - کاغذ فرنگی
جدول زرین و کمند - عنوانها بعضی برخطی - دو صفحه اول بین السطور
طلاندازی - یک سرابوچ مذهب لاجوردی متوسط - ۶۲ صفحه ، هر صفحه
۱۲ سطر ، هر سطر یک بیت . ۷ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خوش -
بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۳) . (شماره ۱۱۲۲۱)
قبل از آغاز متن مقدمه ای منشور در ترجمه احوال لامعی نوشته اند
آغاز نسخه :

« پس از سپاس خدای . . . جناب آذر در تذکره خود در شرح

حالات و مقالات حکیم فرماید »

پایان مقدمه:

« تمام شد دیوان حکیم لامعی در عهد دولت
ناصرالدین شاه قاجار خلدانته ملکه .
آغاز متن :

« در جویبار ها که نوشت آن نگار ها
کایدون پر از نگار شد این جویبار ها

پایان متن :

« منم آن لامعی شاعرکز من بمدیح
هست شاد آنکه بسیم وزر ازوشادم من
« هست بکر آباد از گرگان جای و وطنم
زان نکوشهر از آن فرخ بنیادم من
« جد من هست سماعیل و محمد پدرم
بوالحسن ابن سلیمانرا دامادم من
« ورنشانی به از این خواهی تا شرح دهم
که چه خوردم دی و امروز کرا .. من
در دنبال دیوان لامعی مسقط امیر معزی باین مطلع نوشته شده

« زیباغ ای باغبان ما را همی بوی بهار آید
کلید باغ ما را ده که فردا گل بکار آید »
انتقالی از خانه لسان الدوله

(۳۱۷)

ازرقی (حکیم ابوبکر بن اسماعیل وراق)

(۴۶۵ ، م)

باندازه ۱۶۵ × ۲۵۷ - جلد تیباج عنابی ساده - کاغذ قطعه فرنگی

جدول و کمند زرین جای عنوانها بیاض - ۱۳۲ صفحه ، هر صفحه ۶
سطر ، هر سطر یک بیت ۳ و ۴ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت جلی متوسط
و بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۱۲۸۷ . (شماره ۱۰۱۴۷)
آغاز :

«چه جرمست این که هر ساعت ز موج نیلگون دریا
زمین را سایبان بندد به پیش گنبد خضرا»

پایان

«ای عشق تو در دل من آتش زده‌ای
سردی نبود ستیزه با دل شنده‌ای»
در ۶ جمادی الثانیه سنه ۱۲۸۷ .
نسخه مشتمل است بر قصاید و مقطعات و رباعیات .
انتقالی از قصر بلور .

(۳۱۸)

۱۳

خیام (حکیم ابوالفتح عمر بن ابراهیم نیشابوری)

(۵۱۷ ، ۴)

باندازه ۲۷۵ x ۴۲۵ - جلد مقوای ابره عنابی ترنج و سرترنج
و زمینه بوته ضربی عالی ، سجاف و اندرون تیماج عنابی ساده - کاغذ
قطعه سمرقندی الوان ، صفحات متن وحاشیه ، بین السطور طلااندازی
حواشی قلمکاری - عنوانها بزر تحریر دار نوشته شده - دو صفحه اول
بین السطور طلااندازی منقش - یک سر لوح مذهب مرصع و در چهار
گوشه متن صفحه آخر . چهار لوح مذهب مرصع عالی - ۸۸ صفحه ،
هر صفحه ۱۲ سطر ۳ و ۴ میلیمتر - در هر صفحه ۴ رباعی و جمعا ۳۵

رباعی دارد که بترتیب حروف قوافی منظم شده است - خط نستعلیق
دو دانگ خوش - رقم سلطانعلی مشهدی - بدون تاریخ تحریر (قرن
نهم و از خطوط اوایل سلطانعلی) (شماره ۳۰۶)

آغاز:

در تاریخ قدما مسطور است که وفات حکیم عمر خیام نیشابوری
در سنه سبع عشر و خمسمائنه بوده و او در حکمت بگانه
و عالم زمانه خود بود و خواهی نظامی عروضی سمرقندی که
یکی از شاگردان اوست حکایت می کند

پایان

« شکرانه آنکه زنده خوش می باش کین عالم بی وفا نماند بکسی »
« تمت علی ید العبد الضعیف سلطان علی الکاتب المشهدی
غفر ذنوبه . تم »

بشت کتاب یادداشتهای متعدد داشته است که آنها را معر
کرده اند . سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه
اول ، نام او بسفیداب روی متن زر در ترجمی نوشته شده است - سال
۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه اول مهر او را
دارد .

(۳۱۹)

مسعود سعد سلمان

(م ۵۱۵ ؟)

باندازه ۱۳۵ x ۲۳۵ - جلد تیساج سورمه ای جدول منگنه مذهب
کاغذ ترمه جدول و کمند زرین - عناوین بقلم رقاع خوش بمرکب الوان

بیشتر بسرخمی - ۵۷ صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت
۴۷ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت تحفی خوش - رقم رضا قلی و تاریخ
تحریر سال ۱۲۶۸ (شماره ۵۵۴)

نسخه مشتمل است بر قصیده و مقطعات و رباعیات و کاتب ترتیب دیوان
را در دو جلد نهاده است .

آغاز جلد اول « بسمله

دوش در روی گنبد خضرا

مانده بودی ده چشم من عمدا »

پایان جلد اول

« چرخ تند است تن پر نیچ منه مرگ حق است دل بغم مسپاره

» حسب الامر اعلیحضرت . . . ناصرالدین شاه

نصف این کتاب بشرف است کتاب رسید در دست کمترین بنده این درگاه

رضا قلی تاریخ نویس و شروع بتحریر نصف اخیر گردید فی شهر جمادی

الاول من شهور سنه سبع و ستین بعد العاتین والالف من الهجره

سنه ۱۲۶۷ »

آغاز جلد دوم

« الجلد الثانی من دیوان مسعود سعد سلمان لاهوری من توابع هند

» جو عزم کاری کردم سرا که دارد باز

رسد بفرجام آنکار کنش کنم آغاز »

پایان نسخه

« حسب الامر . . . ناصرالدین شاه . . . شرف اتمام و زینت

اختتام یافت در دست کمترین بنده درگاه رضا قلی تاریخ نویس فی شهر

ربیع الثانی من شهور سنه ثمان و ستین بعد العاتین والالف من الهجره

النبویه - سنه ۱۲۶۸ . »

بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در بالای صفحه

در محل سر لوح مهر او را دارد .

(۳۲۰)

سنائی (حکیم ابوالمجد مجدود بن آدم غزنوی)

(م ، ۵۳۵)

باندازه ۱۷۵ x ۳۲۵ - جلد صاعری مشکی ترنج و سر ترنج بریده
ضربی بوم زر، گل عنابی ، اندرون میشن عنابی ساده لوله دار - کاغذ بخارانی
جدول زرین - جای سرسخنها بیاض - بک سرلوح مذهب برصع خوش -
۹۳ صفحہ ، ہر صفحہ ۱۵ سطر ، ہر سطر یک بیت ، ۱۱۰ میلیمتر -
خط نستعلیق نیمہ دودانگ متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱)
از آخر اوراق بک ورق ساقط دارد - (شماره ۳۶۲)

نسخہ مشتمل است بر قصاید و مقطعات بدون ترتیب

آغاز « بسمله

» بی کہ شنیدی صفت روم و چین

خیز و بیا سنک سنایی بہ بین «

نایان موجود

» باکیشی نہ از سرگراف است

آن تو و آنکہ از جهان باک «

پسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاہ گذشت و در حاشیہ صفحہ اول

نام او بسفیداب روی متن زر در ترنجی نوشتہ شدہ و پسال ۱۳۸۲ از عرض

ناصرالدین شاہ گذشتہ است و در حاشیہ صفحہ اول سہر اورا دارد .

(۳۲۱)

حَدِيقَةُ الْحَقِيقَةِ

سنائی غزنوی

باندازه ۱۲۰ x ۲۲۷ - جلد صاعری مشکی ترنج و سر ترنج و

گوشه ضربی اندرون ترنج و سر ترنج و گوشه سوخت عروق ، زمینه لاجوردی عالی اندکی ریخته . کاغذ دولت آبادی جدول زرین - عنوانها بزرگ و لاجورد و شنگرف - یکک سر لوح مزدوج مذهب لاجوردی و پشت صفحه اول یکک ترنج و سر ترنج مذهب لاجوردی عالی که در میانه آن روی متن زر ، عنوان کتاب بخط رقاع بسفیداب تحریر دار نوشته شده است - ۶۳۹ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر هر سطر یک بیت ۵۸ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت متوسط - رقم شیخ مرشد الدین تاریخ تحریر سال ۹۰۰ (شماره ۳۶۷)

آغاز :

« ای درون پرور برون آرای وی خرد بخش بیخرد بخشای »

پایان :

« صد هزاران ثنا چو آب زلال از رهی باد بر محمد و آل

» ثم الكتاب الموسوم بحدیقه الحقایق من کلام ملك الحكما
وقدوة الفضلا استاد المحققین قطب العارفين افصح المتكلمین مجدد
بن آدم السنائی الغزنوی ، روح الله روحه فی شهور سنه تسعمائة ، علی
بدالعید شیخ مرشد الدین سترالله عبوبه ببلدة شیراز .

و در دنبال شنوی فصلی منور از سنائی دارد :

آغاز « این فصلی است که بر سلطان اعظم بهرامشاه

بن مسعود بن ابراهیم بن مسعود انازلله برهانه و خلد بلکه و اقتداره
نیشته است »

پایان :

« . . و فرغ من تحریره العبد الضعیف یوم الاربعاء الثانی

عشر من شهر ربیع الاول سنه اربع وثمانین و خمس مائه فویل و صحیح
منتنه و حواشیه فی شهر ربیع الاول من السنة المذكوره . »

(که معلوم شد این نسخه از نسخه که تاریخ تحریر آن ۵۸۴ هـ بوده استنساخ شده است)

نسخه در حدود سال ۱۴۲۸ در تملک محمد علی قاسمی بوده و بسال ۱۳۸۳ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در بالای صفحه اول مهر او را دارد .

(۲۲۲)

حقیقة الحقیقة

سنائی غزنوی

باندازه ۱۱۵ × ۲۲۵ - جلد تیماج عنابی قرنج و سر قرنج خربی
زیننه طلا گل مشکى عالی - کاغذ ترمه اصفهانی ، جدول زرین متن
زرفشان چهار - عنوانها بشنگرف - دو صفحه اول متن وحاشیه قلمکاری
بین مصراعها تسه لاجوردی منقش - یک سر لوح مذهب مرصع لاجوردی
خوش که در کتیبه آن عنوان و ناظم بخط رقاع خوش بسفیداب روی
متن لاجورد و بسمله بمرکب مشکى بخط نستعلیق و عنوان فصل اول
بشنگرف بخط نستعلیق نوشته شده است - ۴۷۱ صفحه ، هر صفحه
۲۳ سطر هر سطر یک بیت ، ۱ - میلیمتر - خط نستعلیق کثابت خفی
متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) (شماره ۳۱۱۴)

از آخر لاقول یک ورق ساقط دارد

آغاز و پایان متن مانند نسخه شماره ۳۶۷ و نیز فصل منثور
را بدنبال دارد .

پایان موجود « ... کا مفسدان را نواخته ندارد . »
کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

(۳۲۳)

حقیقة الحقیقة

سنائی

با اندازه ۱۲۰ x ۲۲۵ - جلد جدید تیماج سبز ترنج و سرتنج
سنگنه طلا پوش اندرون تیماج سرخ ساده کار « محمدناصر » - کاغذ
کشمیری جدول زرین - عنوانها بشنگرف دو صفحه اول متن و حاشیه
بین مصراعها تسمه مذهب منقش ، حاشیه حلکاری - یک سر لوح
مذهب مرصع خوش که « بسمله » در کتیبه آن نوشته شده است -
۵۵ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر و هر سطر یک بیت ۶ میلیمتر -
خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن
۱۰ - ۱۱) (شماره ۱۵ - ۳)

آغاز و پایان مثنوی مانند نسخه پیش

در حدود سال ۱۰۷۲ در کتابخانه پادشاهان هندوستان و در
حدود سال ۱۲۰۰ در تملک سلیمان بن شاهرخ نامی بوده و معلوم
نیست درجه تاریخی بکتابخانه داده شده است .

(۳۲۴)

حقیقة الحقیقة

سنائی

با اندازه ۱۲۰ x ۲۳۰ - جلد ساغری مشکی ترنج و سر ترنج
و گوشه ضربی ، زمینه زر بوته سرخ ، اندرون تیماج سرخ بغدادی ساده
جدول مذهب لولادار - کاغذ بخارائی جدول زرین - جای عنوانها
بیاض - یک سر لوح مذهب مرصع مزدوج خوش - صفحه اول و صالی

شده - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - رقم قطب الدین بن حسن -
تاریخ تحریر سال ۱۰۲۵ (شماره ۳۶۳)

آغاز و پایان مثنوی مانند نسخه پیش .

پایان « تمت الكتاب بعون الملك الوهاب على يد العبد المذنب
قطب الدين بن حسن الكاتب غفر ذنوبهما وستر عيوبهما في تاريخ شهر
ربيع الاول سنة خمس وعشرين الف من هجرة النبويه . »

نسخه متعلق به حاجی مراد خان بن محمد مقیم تبریزی بوده
و سال ۱۲۸۰ از عرض ناصرالدین شاه گذشته است در حاشیه صفحه
اول مهر او را دارد .

(۳۲۵)

سنائی

باندازه ۱۱۰ x ۲۲۵ - جلد تیماج یشمی تریج و سرتریج و گوشه
منگنه جدید - کاند اصفهانی جدول زرین - عنوانها بشنگرف - ۳۹۷
صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر بک بیت . ۵ سیلیمتر - خط نستعلیق
شکسته کتابت متوسط - رقم را معروض کرده اند - تاریخ تحریر سال ۱۰۷۰
(شماره ۳۶۵)

آغاز مانند نسخه پیش

پایان

آن نه ترس خدا که ترس خود است

تن که در طمع نیک و ترس بد است

« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب بتاريخ ۲۹ شهر رمضان

المبارک سنة ۱۰۷۰ در دارالسلطنه اصفهان بهشت توامان در حینی

که از شغل دنیوی بری بود جهت رفع دلگیری در مقام ترضیع کاغذ
و مرکب آمده نوشته شد رجاء آنکه هنگام مطالعه و مناظره فقیر . . (بقیه
را محو کرده اند)

ابیات آن مثنوی در حدود ربعی از اصل است و متن کامل نیست .
پسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه اول در محل
سر لوح مهر او را دارد .

(۳۲۶)

مقتضی

سنائی

باندازه ۱۶۰ x ۲۵۰ - جلد ساغری مشکی ترنج و سر ترنج و
گوشه ضریبی عنابی زمینه طلا ، اندرون تیماج عنابی ترنج و سر ترنج
و گوشه و حاشیه سوخت معرق طلا بوش عالی - صفحات متن و حاشیه
کاغذ متن عادلشاهی قطعه شکری ، حاشیه زرد ، جدول زرین و تمام
صفحات حاشیه حکاکی خوش ، عنوانها بزر نوشته شده - بکسر لوح
مزدوج مذهب مرصع عالی - ۱۰۲ صفحه ، هر صفحه ۱۰ سطر ، هر سطر
دکک بیت - خط نستعلیق کتابت جلی عالی - بدون رقم و تاریخ تحریر
و با احتمال قوی بخط بابا شاه اصفهانی (قرن ۱۰) (شماره ۱۰۰۳)

آغاز :

« حمد بیحد صفات یزدان را مدح بی قدح ذات سبحان را »

پایان :

« باد بر مصطفی درود و سلام ابداند هر صد هزاران عام »
صفحات قسمت آخر کتاب مورخورده و وصافی شده و میان صفحه
۵۳ و ۵۴ و ۹۷ و ۹۸ حاضر اورافی سافط دارد .

نسخه از متعلقات میرزا مهدیخان نادری بوده است و در آخر کتاب مهر او را دارد و سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام فتحعلیشاه بخط نسخ و مرکب مشکمی روی متن زر در تریجی نوشته شده است. - سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای سر لوح مهر او را دارد .

(۳۲۷)

منتخب

سنائی

با اندازه ۱۶ x ۲۵ - جلد میشن مشکمی ضربی طلاپوش فرسوده ، اندرون میشن عتابی ساده - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن بخارائی نخودی افشان ، حاشیه کاغذ الوان زرقشان جدول زرین و گمنده سرخ - عنواناتها بسفیداب ، روی متن زر در سرسخنهای مرصع - صفحه اول حاشیه تشعیر سازی سیاه قلم - یکک سر لوح مزدوج مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی متن زر بشنگرف بخط کوفی تزئینی نوشته شده است « الله و لاسواه » - یکک مجلس سینیا نور عالی تصویر مهستی و سلک الموت ، حاشیه نقاشی و یکک تصویر سیاه قلم ساده ظاهراً شبیه حضرت امیر المؤمنین علی بن ابیطالب و در پایان نسخه ، یکک مجلس تصویر سنائی و اوحدی عمل « بهرام قلی افشار نقاش » - ۴ . ۱ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یک بیت - خط نستعلیق کتابت خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر (نیمه دوم قرن ۹)

آغاز و پایان نسخه مانند نسخه پیش

بتاریخ سال ۱۲۴۵ در تملک احمد علی مهرزا درآمده است و چون یاد داشتها و مهرهای یشت کتاب را معر کرده اند کیفیت ورود آن بکتابخانه معلوم نیست .

ادیب صابر (شهاب‌الدین بن اسماعیل ترمذی)

(۵۴۶، م)

باندازه ۱۶۵ × ۲۷۲ - جلد تیماج سادهٔ حنائی - ۳۲ صفحه
هر صفحه ۱۷ سطر، هر سطر یک بیت ۹۵ میلیمتر، تا صفحه ۶۱
در حاشیه نیز بخط دیگری ابیات متفرقه شعرای مختلف بدون ذکر شاعر
افزوده شده است که در هر صفحه ۱۳ بیت است - خط شکسته نستعلیق
کتابت بد - بدون رقم (حاشیه بخط صدر الشعراء) تاریخ تحریر ۱۲۴۶
(شماره ۳۰۱۱)

حواشی بخط صدر الشعراء است و در صفحهٔ اول در ابتدای حاشیه
نوشته است « متن این کتاب دیوان ادیب صابر است بسلیقه من بنده
صدر الشعراء کمتر از هیچیک از فحول شعرا نیست. عجیب سبک خوبی
داشته . »

نسخه مشتمل است بر : قصاید (مرتب بحروف قوافی غزلیات
(نامرتب) - مقطعات - رباعیات
آغاز :

« نو بهار بدیع بی همتا همتی بذل کرد بر صحرا »

بایان :

« چندان چه خوری ز بهر دندان تشویر

از یک صدف ای نگار یک درکم گیر »

« تمت الكتاب . بعون الله ملك الوهاب تمام شد در شب دوشنبه

بنجم شهر شوال من شهر سنه ۱۲۴۶ »

کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

ادیب صابر

باندازه ۱۱۵ x ۱۹۵ - جلد شاعری شکی ترنج و سر ترنج و گوشه بریده ضربی مذهب ، اندرون نیماج حنائی بغدادی ساده جدول زرین - کاغذ ترمه جدول و کمند زرین - جای عنوانها بیاض - یکک سرلوح مذهب مرصع متوسط - ۲۲۱ صفحه هر صفحه ۱۱ سطر هر سطر یک بیت ۶۲ میلیمتر - خط نستعلیق تحریر کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۳) (شماره ۲۱۴)

نسخه مشتمل است بر : یک مقدمه مشهور - ترجمه احوال ادیب صابر قصاید (نامرتب) - مقطعات - غزلیات - رباعیات
آغاز مقدمه :

« شهاب الدین ادیب صابر غفرالله دانشمندی ماهر و ادیبی قاضی و شاعری کامل بود ، در عهد سلطان سنجر از ترمذ بمر و افتاده و اصل او از بخارا است فاما در خراسان نشو و نما یافته است . سفارش رمیدالدین وطواط است . . . »

پایان مقدمه

« . . . ادیب در خوارزم بود اتسز خبر یافت ادیب را دست و دا بست و در جیحون انداخته و کان ذلک فی شهر سنه ۵۴۶ . »

آغاز دیوان :

« نماز شام چو صحبت بر بدم از باوی

پرنده گشت طریق سلام از سلمی »

پایان موجود :

« این داعیست پای امل را بکوی دل

و آن هادیست دست اجل را بسوی جان

نسخه از آخر لاقط یک ورق ساقط دارد

پسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه

اول مهر اورا دارد .

(۳۳۰)

حد کلمه حضرت علی بن ایطالب و ترجمه منظوم آن

(رشید و طواط محمد بن محمد بن عبدالجلیل کاتب)

باندازه . ۱۴ × ۱۹۰ - جلد تیماج بشکی تریج و حاشیه سنگه

طلا کوب جدید - کاغذ قطعه سمرقندی جدول زرین - ۳۲ صفحه ،

هر صفحه ۹ سطر (سه سطر متن کلمات و شش سطر ترجمه منظوم)

بک سرلوح سذهب فرسوده که در کتیبه آن بقلم سرخ و خط رقاع جدید

عنوان نوشته شده است - خط متن کلمات نلث دو دانگه جلی خوش بزر

تحریر دار و ترجمه نستعلیق کتابت متوسط بزر ساده و صفحه آخر رقاع

نیمدو دانگه خوش بزر تحریر دار - کاتب محیی و محرر حاجی محمد

نبریزی - تاریخ تحریر سال ۸۷۸ - (شماره ۲۰۸۴) .

آغاز : « لو کشف الغطاء ما ازددت بقیناً . »

« حال خلد و حجیم دانستم بیقین آن چنان که می باید

« گر حجاب از میانه بردارند آن بقین ذره نیفزاید »

نابان : « السامع للغبیة احاء المعنایین . »

« تا توانی مغواه غیبت کس نه گه جد و نه گه طبیعت

« هر که او غیبت کسی شنود هست همچون کنندۀ غیبت »

« تمت مائة كلمة من كلام اميرالمومنين وامام الحتقين على بن ابي طالب كرم الله وجهه على يد العبد الفقير الى الله تعالى محيي تيجان الله عنه وحرره حاجي محمد بن عبدالواسع التبريزي عقا لله عنهما في الثامن عشر من جمادى الاخر سنة ثمان وسبعين وثمانمائة حامدا لله ومصليا و مسلماً على نبيه محمد وآله الطاهرين . »

بسال ۱۴۸۴ از عرض ناصرالدين شاه گذشته و در بالای صفحه اول مهر او هست .

چنين گويد محمد بن محمد بن عبدالجليل العمري الرشيد الکاتب که اميرالمومنين على بن ابي طالب ... فصاحتی داشت ... و عمرو بن بحر الجاحظ ... از مجموع کلام اميرالمومنين على بن ابيطالب ... صد کلمه اختيار شده است و هر کلمه را بر هزار کلمه داشته است و بخط خویش نبشته و خلق را يادگار گذاشته واجب دیدم من است ... جلال الدين دالنې سلطان شاه ابوالقاسم محمود بن خوارزمشاه ابل ارسال بن خوارزمشاه اتسزين خوارزمشاه ... آن صد کلمه را برسم خدمت خزانه کسب کرده او - بدو زبان تازی و پارسی تفسير کردن و در آخر تفسير هر کلمه دو بیت شعرا منشآت خویش که مناسب ابن کلام آوردن تا فایده آن عامتر و منفعت آن تمام ترين و هر دو فريق هم ارباب نظم و اصحاب نثر در مطالعه آن رغبت نمایند ..

لو کشف الغطاء

معنی ابن کلمه بتازی ...

معنی ابن کلمه پیارسی یکی که می فرماید که کنه آنچه مرا در دنیا که سرای حجابست معلوم شده است و یقین گشته از امور آخره چون حشر و نشر و ثواب و عقاب و نعیم و حجیم و غیر آن . اگر حجاب دنیا از میان بر گیرند و مرا بنادر آخره برسانند و آن جمله را بنچشم مشاهده کنم بگذره در یقین من زیادت نشود چه علم الیقین من امروز همچون یقین من است فردا .

شعر

حال تخلص و حجیم دانستم یقین آنچه آنک می باید
گر حجاب از میانه برگیرند آن یقین ذره نیفزاید «

شرح صد کلمه امیرالمؤمنین علی ابن ابیطالب تمام شد شب
یکشنبه منتصف ماه صفر سنه تسع و خمسين و خمسائة ختمه الله بالخیر
و نام این شرح مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابی طالب نهاده آمد

(۳۳۱)

صد کلمه حضرت

رشید و طواط

باندازه ۱۸۵×۱۲۰ - جلد دولائی ابره ساغری مشکى ، اندرون
و سجاج تیماج سرخ - کاغذ ترمه اصفهانی جدول و کمند زرین -
بک سرلوح مزدوج مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی متن لاجورد
بقلم زر و بخط رقاع خوش عنوان کتاب نوشته شده - دو صفحه اول
متن و حاشیه مذهب منقش بین سطور طلا اندازی - متن کلمات پلاجورد
و دور آن طلا انداز بست - ترجمه منظوم بچلیپ روی متن زر افشان
غبار نوشته شده است - هر صفحه شش لچکی مرصع مذهب عالی دارد -
خط اصل کلمات نستعلیق نیم دو دانگ خفی و ترجمه منظوم خفی
عالی - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۱۲۷۳ . (شماره ۳۱۲۷) .
آغاز نامه مانند نسخه پیش .
سایان :

« زدن چشم و زشتی گفتار راندن شهوت و خطای زبان »

« کتبه عبدالعزیز ... سنه ۱۲۷۸ . (رقم را محو کردند)
در پشت صفحه اول نسخه را بخط میرزا حسین کاتب السلطان

تشخیص داده‌اند و مستبعد نیست که بخط شیوای میرزا محمد حسین
کاتب السلطان شیرازی باشد .

در پشت صفحه اول مهر ولیعهدی مظفرالدین شاه است و در پشت
صفحه آخر مشیرالسلطنه (که در آن هنگام در تبریز متشی حضور
ولیعهد بوده) مطالبی نوشته و نسخه را تقدیم مظفرالدین شاه کرده است
و در صفحه ماقبل متن کتاب هم او زمان ریاست بیوتات کتابخانه مطالبی
دیگر نوشته و اشاره بتقدیم آن در چهل و سه سال قبل کرده است .
(۳۳۲)

دیوان

سوزنی (شمس‌الدین ابوبکر محمد بن علی بن
سلیمان سمرقندی)

(م ، ۶۲ ، ۹)

باندازه ۱۳ × ۲۰٫۸ جلد تیماج سرخ ترنج و حاشیه منگنه -
کاغذ فرنگی التوان جدول زرین - عنوانها بعرض - ۱۹۰ صفحه هر صفحه
۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت ۶۷ میلیمتر در محل سرلوح عنوان کتاب
بسرخی نوشته شده است - خط نستعلیق کتابت حقی متوسط - رقم رضاقلی
تاریخ تحریر سال ۱۲۵۸ (شماره ۳۷۸)
نسخه مشتمل است بر : عقاید (نامرتب) - غزلیات (نامرتب)
مقطعات - رباعیات .

آغاز

« در هر گناه سخره دیوم بخیر خیر یارب مرا خلاص کن از دوسخره گیر »

پایان

« از یایچه چوسنگ سیماب نشاط در گنبد سیمین چوسنگت ریزم »
« حسب الحکم اعلی حضرت شمیریاری - در دست کمترین جا کر

درگاه رضاقلی شرف اتمام بذیرقت - تحریراً فی شهرشوال سنه ۱۲۵۸ .
بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در بالای صفحه اول
در محل سرلوح مهر او را دارد .

(۳۳۳)

انوری (اوحدالدین علی بن محمد بن اسحاق ابیوردی)

(۵۸۳ ، م)

باندازه . ۱۴ × ۲۴۵ - جلد تیماج سرخ بغدادی تریچ و سر
تریچ سنگنه بوم سبز ، اندرون کاغذ آبی متن و حاشیه سنگنه طلا پوش
کار محمد ناصر سال ۱۲۷۷ - کاغذ اصفهانی نغودی جدول زرین -
جای عنوانها بیاض - ۴ سرلوح مذهب سرصح خوش - ۶۶۱ صفحه ،
هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر یک بیت ۸۲ میلیمتر - خط نستعلیق
کتابت خفی متوسط - رقم خان محمد قریشی - تاریخ تحریر سال
۹۸۹ (شماره ۶۶ ، ۳)

نسخه مشتمل است بر : قصاید - غزلیات - مقطعات - رباعیات .
نسخه در اصل منقسم بچهار قسمت مذکور و اشعار هر قسمت مرتب
بحروف قوافی بوده است ولی در صحافی مجددی که شده اوراق مشوش
گردیده و اکنون فقط قصاید و رباعیات آن مرتب است و دیگر قسمتها
آشفته و در هم تصحیف شده است .

آغاز :

«مقدوری نه بآلت بقدرت مطلق کند بشکل بخاری چو گنبد ازرق .»
بابان رباعیات .

« امروز بصد زبان جهان بگوید ای عدل عمر بیا به بین عدل عمر »

«فرغت عن هذا الكتاب اسمه کلیات ملکه الشعرا حکیم اوحدالدین انوری طاب ثراه و جعل الجنة مثواه . فی يوم الاربعاء من شهر شعبان سنه ۹۸۹ تسع و ثمانین و تسعمائة . محرره بنده حضرت محمد کیشی خان محمد ابن عبدالغنی قریشی والسلام .»
 پایان نسخه .

« جز صبر و بردباری رویت همی تبینم
 چون عاشقم چه چاره جز صبر و بفراری »
 « تمت هذا الكتاب غزلیات من کلام صاحب الکلام انوری لقبه اوحدالدین نورالله مرقدہ فی شهر رجب قدره سنه ۹۸۹ مورخاً .»
 در حاشیه صفحه اول مهر ولیعهدی مظفرالدین شاه را دارد .

(۳۳۴)

انوری

باندازه ۱۴۰ × ۲۴۰ - جلد ساغری مشکی ترنج و سوترنج و گوشه بریده ضربی بوم مذهب ، اندرون تیماج ساده تریاکمی - کاغذ اصقهاننی جدول زرین - عنواتها بزر و شنگرف - یک سرلوح مذهب مرصع خوش - خط نستعلیق کتابت خفی خوش - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۱۰۱۵ . (شماره ۲۰۰)

نسخه مشتمل است بر : قصاید (مرتب) - مقطعات (مرتب) - غزلیات (مرتب) - رباعیات (مرتب) .

آغاز :

« صبا بسبزه بیاراست دازدنی را
 نمونه گشت زمین سرغزار عقبی را »
 پایان :

« اندر رسته خدای گر گت آمد گرگ
 هیهات اگر توشان شبانی نکنی »

* اتمام یافت دیوان ملکه الشعراء والحکماء حکیم انوری .
 تحریراً فی التاريخ عمره شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۱۵ .
 نسخه در کتابخانه سلاطین هند بوده و در سالهای ۱۰۹۵ و ۱۰۹۲ و ۱۰۹۱ .
 و ۱۱۹۶ و ۱۱۹۷ از عرض کتابخانه ایشان گذشته و بسال ۱۳۹۸ از سرزاد محمود وزیر برای کتابخانه سلطنتی خریداری شده است .
 (۳۳۵)

انوری

بالندازه ۱۹۵ × ۲۴۵ - جلد ساعری سرخ تریج و سورتیج برپنده
 متکونه ضربی زمینه مذهب، اندرون مائوری سشکی تریج و سورتیج سوخت
 معرق بوقه مذهب زمینه لاجوردی خوش - کاعذ بخارائی متن زرافشان
 جدول زوزن - جای عنوانها بیاضی - یک سرلیج مذهب مرصع خوش -
 ۶۹۰ صفحه، هر صفحه ۱۵ سطر. هر سطر یک بیت ۲۲ مییستر (خط
 نستعلیق کتابت خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱)
 (شماره ۲۰۱)

نسخه مشتمل است بر قصاید (مرتب) و مقطعات (مرتب) -
 غزلیات (مرتب) - رباعیات (مرتب)
 آغاز :

* صبا بسبزه بیاراست باغ دهنی را نمونه گشت زحین مرغزار عقی زه
 پایان :

* گفتم که اگر توجاسه بر خود ندوی چون رنگیزی بخنده بیرون بیری
 نسخه از متعلقات محمد حکیم بن محمد مظفر اردستانی بوده
 و بسال ۱۳۸۲ از عرض کتابخانه ناصرالدین شاه گذشته و در حاضریه صفحه
 اول مهر او را دارد .

انوری

باندازه ۱۴۵ × ۲۴۵ جلد ساغری سرخ قرنج و سر ترنج و گوشه
بریده ضربی طلا بوش . اندرون تیماج قهوه‌ای ترنج و سر ترنج و گوشه
سوخت معرق بوته مذهب زمینه سبز و سرخ خوش - کاغذ اصفهانی
جدول زرفشان غبار - سر سخنها طلا کشیده - عنوانها پسرخی و سفیداب
و بعضی بیاض - بکک سر لوح مذهب مرصع خوش که در کتیبه آن روی
متن زر عنوان کتاب بشنگرف نوشته شده است ۷۶۹ صفحه ۱ هر صفحه
۱۷ سطر . هر سطر بکک بیت . ۷ میلیمتر . خط نستعلیق کتابت خوش -
بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱) از آخر نسخه و پیش از صفحه
۷۲۸ لا اقل بکک ورق ساقط .

نسخه مشتمل است بر ، قصاید (مرتب) و مقطعات - غزلیات -
رباعیات .

آغاز :

« صبا بسبزه بیاراست داردنیی را نمونه گشت جهان مرغزار عقبی را »

پایان :

« تقدیر بهرم تیزگاست مانند روزی بعظا دادن عاست مانند »

نسخه از کتابخانه عمادالدوله بوده و سال ۱۳۱۴ بحسین قوام
دفتر آنتیانی منتقل شده و آنرا پسرزند خود علی اصغر منتقل کرده و معلوم
نیست در چه تاریخ بکتابخانه داده شده است .